

Assignatura:	22661 ART CONTEMPORANI I		
Professor/a:	Soledad Enjuanes		
Cicle:	PRIMER	Curs: PRIMER	Quadrimestre: SEGON
Crèdits:	5	Tipus: Troncal	
Horari de classe:	Grup 1: Dimarts i dijous 8.30-10.00 Grup 2: Dilluns i dimecres 8.30 i 10.00		

OBJECTIUS:

Tradicionalment, l'inici de l'art contemporani se situa o bé a l'últim terç del segle XVIII o bé a mitjan segle XIX. En el primer cas, el marc cultural que dibuixen les idees de la Il·lustració, les transformacions socials de la Revolució industrial i els grans canvis introduïts per la Revolució francesa es consideren determinants en la conformació d'una nova sensibilitat que cobrirà tot l'arc del període contemporani. En el segon cas, en canvi, quan es tria com a inici del període els moviments revolucionaris de 1948 l'atenció se centre més en els fenòmens de modernització derivats del predomini polític, econòmic i cultural de la burgesia. En aquest curs, els dos moments es consideren essencials per la comprensió del que anomenem l'art contemporani, el qual en el moment del canvi de segle, amb l'aparició d'un seguit d'artistes que replantegen les bases de la història de la pintura –Van Gogh, Gauguin, Seurat, Cézanne–, farà un gir radical cap els nous moviments artístics característics del segle XX. L'objectiu del curs es familiaritzar els estudiants amb el nou sistema cultural que s'edifica entre mitjans del segle XVIII i finals del segle XIX per tal que els fenòmens artístics del període resultin comprensibles, així com també els que vindran a continuació. El curs donarà, doncs, tanta importància als artistes i les seves obres com a les idees en què es fonamenten. També s'abordaran altres aspectes visuals de l'època que tot i no pertànyer directament a l'univers artístic d'una manera o altra el determinen.

TEMARI:

1.- Les transformacions de l'últim terç del segle XVIII

La Il·lustració. Els filòsofs. l'Encyclopédie. La nova visió del món: Déu, la naturalesa, l'home, l'Estat. Les desviacions romàntiques: Rousseau. La Il·lustració a Alemanya: Die Aufklärung. Kant. La Revolució industrial. La Revolució francesa. La fi de l'Antic règim.

2.- El neoclassicisme com a tendència

L'esgotament del Rococó. El final de la pintura galant i cortesana. L'organització de l'art a França. L'Acadèmia i els Salons. L'aparició del públic i el naixement de la crítica. L'estètica de la Il·lustració. Diderot. Els antecedents del Neoclassicisme. La cultura clàssica i l'arqueologia. Winckelmann. Roma com a centre d'irradiació. Mengs. Lectures diverses dels models clàssics. Goethe teòric de l'art. L'escultura neoclàssica: Canova i Flaxman. L'arquitectura neoclàssica. El final del sistema renaixentista-barroc i l'inici de l'arquitectura moderna. Ledoux.

3.- David i la seva escola

David, pintor neoclàssic: les obres pre-revolucionàries i l'exemplum virtutis. L'artista i la Revolució. David com a reformador de les institucions. El pintor i l'Imperi. David retratista. La influència de David: un estil internacional. L'Escola de David: Drouais, Girodet, Gros, Gérard, Guérin, etc.

4.- Goya: entre dos móns

La pintura espanyola: dels austries als borbons. Conservadorisme i Il·lustració. Francisco de Goya. Formació i primers encàrrecs. El patronatge. Pintor de la cort. Carles III i Carles IV. La

invasió napoleònica. El Goya secret: Caprichos, Los desastres de la guerra. Les pintures de la Quinta del Sordo.

5.- La revolució romàntica (I): l'estètica

L'estètica anglesa de finals del segle XVIII. Burke. Classicisme i romanticisme, Barry. Pintoresc i sublim. Fuseli. Alguns temes romàntics: Blake. L'estètica de Kant: Il·lustració i romanticisme. La teoria del geni. El sublim. L'idealisme transcendent. L'estètica romàntica: Novalis.

6.- La revolució romàntica (II): el romanticisme alemany

Runge: la seva teoria de l'art. El paisatge transcendent. El llenguatge pictòric. La fusió de les arts. Teoria dels colors. Runge i Goethe. Friedrich. Art i religió. La creu de la muntanya (1808). El paisatge romàntic. Schinkel. L'arquitectura romàntica. Classicisme i goticisme. El revival medieval. Els natzarens. Romanticisme i Biedermeier.

7.- La revolució romàntica (III): el paisatge anglès

Turner. Pintura i topografia. Les influències de Claude i Van der Velde. Pintoresc i sublim: Les visions d'Anglaterra i Gal·les. Color i dissolució de l'objecte. Malenconia i industrialització. Constable. El petit món de Suffolk. El paisatgisme com a retrat de la naturalesa. La descomposició del color.

8.- La revolució romàntica (IV): el romanticisme francès

Romanticisme i societat. Les indefinicions del romanticisme francès. Pintura i literatura. Ingres. L'eclecticisme. Classicisme i romanticisme. Ingres i la Modernitat. Guéricault. El rai de la Medusa (1818-1819). Romanticisme i realisme. Delacroix. Les grans obres dels anys 20. Els viatges a Algèria i Marroc. El color. L'orientalisme. L'obra dels anys 30 i 40. El final de la pintura d'història. Ingres contra Delacroix. L'Exposició Universal de 1855. El paisatgisme francès. Corot. El paisatge naturalista francès i l'Escola de Barbizon. T. Rousseau.

9.- L'art industrial

La nova cultura urbana. La Revolució industrial i la ciutat. La crisi de l'habitatge. Les reformes urbanístiques. El París de Napoleó III. Hausman. Les exposicions universals. L'arquitectura de vidre i del ferro. El periodisme i les arts gràfiques. La il·lustració i la caricatura. Daumier. La fotografia. Baudelaire: el poeta i la ciutat. Els panorames. Les noves maneres de mirar. La reacció contra la industrialització. Les Arts and Crafts. William Morris. Ruskin. La germandat pre-rafaelita. Dante Gabriel Rossetti.

10.- El realisme i Manet

La revolució de 1848. La nova situació social a França. Els canvis intel·lectuals. El positivisme. La teoria del realisme. Proudhon. Champfleury. Millet. Courbet. Realisme i esteticisme. Manet, chef de file i pintor solitari. Baudelaire i els nous objectius de la pintura. El cercle del Cafe Gerbois. La pintura com a història de la pintura. Velázquez i Goya. El japonisme. L'art de Manet: el color, la composició, l'espai. Manet i Degas. Degas i la tradició pictòrica francesa. Temes de la vida moderna. Els germans Goncourt. Planxadors, ballarines, cantants, modistes i prostitutes.

11.-Els canvis en l'últim terç del segle XIX

Les transformacions en l'economia i la societat. la Segona Revolució Industrial. El desenvolupament científic-tècnic. La proliferació visual. Les noves visions urbanes. Els cartells. La publicitat. Els avenços de la fotografia. L'Impressionisme. Novetat i tradició en aquest moviment. Els impressionistes com a grup. Exposicions independents, marxants, crítics i col·leccionistes. Monet, Pissarro, Sisley. Un cas a part: Renoir. Les pintores impressionistes. Morisot. L'impressionisme com a final d'un cicle històric i inici d'un altre.

12.-Postimpressionisme i simbolisme

Els camins oberts per l'impressionisme. Seurat. Classicisme i revolució tècnica. El món modern i la seva representació. Van Gogh. Romanticisme i primitivisme. Gauguin. Gauguin i el simbolisme. La crisi del llenguatge. Misticisme i ocultisme. Ensor, Redon, Munch, Hodler. Els

Nabis. La escultura de Rodin. Cézanne. L'aprenentatge amb els impressionistes. El camí solitari. La construcció d'una nova pintura.

BIBLIOGRAFIA:

- ARGAN,G.C. El arte moderno, Akal, Madrid, 1992 (1970)
- BOIME,A. A Social History of Modern Art. Art in an Age of Revolution, 1750-1800, vol.1, Chicago, 1987
- A Social History of Modern Art. Art in an Age of Bonapartism. 1800-1815, Vol.2, Chicago,1990
- NOVOTNY, F. Pintura y escultura en Europa 1780-1888, Cátedra, Madrid, 1978 (1960)
- HITCHCOCK, H.-R. Arquitectura de los siglos XIX y XX, Cátedra, Madrid, 1985 (1958)
- ROSENBLUM, R./JANSON, H.-W. Arte del siglo XIX, Akal, Madrid, 1993 (1984)

Lliçons 1,2 i 3:

- ASSUNTO,R. Naturaleza y razón en la estética del setecientos, Visor, Madrid, 1989 (1967)
La antigüedad como futuro, Visor, Madrid, 1990 (1973)
- BARASCH,M.Modern Theories of Art:From Winckelmann to Baudelaire, Neva York, 1990
- BECQ,A. Genèse de l'esthétique française moderne 1680-1814., Paris, 1994 (1984)
- CALVO SERRALLER, F./GONZALEZ, A. Fuentes y documentos para la historia del arte (Vol.VII: "Ilustración y Romanticismo"), Barcelona, 1982
- CASSIRER, E. Filosofía de la Ilustración, FCE, Mèxic, 1972 (1930)
- CROW, T.E. Pintura y sociedad en el París del siglo XVIII, Nerea, Madrid, 1989 (1985)
- FRIEDLAENDER,W.De David a Delacroix, Alianza Forma, Madrid, 1989 (1930).
- HAZARD,P.La crisis de la conciencia europea, Alianza, Madrid, 1985 (1961)
- HONOUR,H. Neoclasicismo, Xarait, Madrid,1982 (1968)
- KAUFMANN,E Tres arquitectos revolucionarios: Boullé, Ledoux y Leque, Ed.Gustavo Gili, Barcelona, 1980 (1952)
La arquitectura de la Ilustración, Ed.Gustavo Gili, Barcelona, 1974 (1955)
- PRAZ,M. El gusto neoclásico, Ed.Gustavo Gili, Barcelona, 1983 (1974)
- PEVSNER,N.Las academias de arte,Cátedra, Madrid, 1984 (1940)
- RYKWERT,J.Los primeros modernos.Los arquitectos del siglo XVIII,Ed.Gustavo Gili, Barcelona, 1982 (1980)
- ROSEMBLUM,R.Transformaciones en el arte de finales del siglo XVIII, Taurus, Madrid, 1986 (1967)
- SCHNAPPER,A (et al.).David, Catàleg de l'exposició del Louvre, París 1989 .
- STAROBINSKI,J.1789.Les emblèmes de la raison, Flammarion, París, 1979
- VIDLER,A., El espacio de la ilustración, Alianza Editorial, Madrid, 1997 (1987)
- WRIGLEY,R. The Origins of French Art Criticism. From the Ancient Régime to the Restoration, Nova York, 1993

Lliçó 4:

- BOZAL,V.Imagen de Goya, Barcelona, 1983
- CARRETE,J. i altres. Francisco Goya grabador, Madrid, 1992
- GASSIER,P. i WILSON,J.Vida y obra de Francisco de Goya, Ed.Juventud, Barcelona, 1974 (1970)
- GLENDINNING,N.Goya y sus críticos., Taurus, Madrid, 1983 (1977)
- GOYA,F.Cartas a Martín Zapater, Taurus, Madrid, 1982
- GUDIOL,J.Goya, Barcelona, 1970
- HELMAN,E.Transmundo de Goya,Alianza Forma, Madrid, 1983 (1963)
Jovellanos y Goya, Taurus, Madrid, 1970
- LAFUENTE FERRARI,E.La situación y la estela del arte de Goya. Coincidencias e influencias del arte de Goya, Madrid, 1947
- MORALES Y MARTIN,J.L. Pintura en España. 1750-1808, Madrid, 1994

- NORDSTROM, F. Goya, Saturno y la melancolía, Visor, Madrid, 1989 (1962)
- PÉREZ SANCHEZ, A.E. (et al.) Goya y la ilustración, Catàleg de l'exposició del Museo del Prado, Madrid, 1988
- SANCHEZ CANTON, F.J./SALAS, X. Goya y sus pinturas negras, Milán/Barcelona, 1973
- TOMLINSON, J.A. Francisco de Goya. Los cartones para tapices y los comienzos de su carrera en la corte de Madrid, Cátedra, Madrid, 1993
- Goya en el crepúsculo del Siglo de las Luces, Cátedra, Madrid, 1993

Lliçons 5,6,7 i 8

- ABRAMS, M.H. El espejo y la lámpara, Seix y Barral, Barcelona, 1975 (1953)
- ANTAL, F. Clasicismo y romanticismo, A. Corazón, Madrid, 1978 (1966)
- Estudios sobre Fuseli, Visor, Madrid, 1988 (1956)
- ARNALDO, J. (ed.) Fragmentos para una teoría romántica del arte, Madrid, 1987
- Estilo y naturaleza. La obra de arte en el romanticismo alemán, Madrid, 1990
- BINDMAN, D. William Blake, Londres, 1977
- BISANZ, D. German Romanticism and Philipp Otto Runge, Dekalb, 1970
- CARUS, C.G. Cartas y anotaciones sobre la pintura de paisaje, Visor, Madrid, 1992 (1982)
- CLARK, K. La rebelión romántica. El arte romántico frente al clásico, Alianza Editorial, Madrid, 1990 (1973)
- EITNER, L. Gericault, his Life and Work, Londres, 1982
- HONOUR, H. El romanticismo, Alianza Forma, Madrid, 1981 (1979)
- JENSEN, J. Ch. Caspar David Friedrich, Ed. Blume, 1980 (1977)
- MARÍ, A. El entusiasmo y la quietud, Barcelona, 1979
- ROSENBLUM, R. Ingres, Nova York, 1967
- ROSENTHAL, M. Constable, the Painter and his Landscapes, Londres, 1983
- SERULLAZ, M. Delacroix, Paris, 1981
- SCHAEFFER, J.M. L'Art de l'Age moderne, Paris, 1992
- WILTON, A. Turner and the Sublime, Londres, 1980

Lliçó 9:

- BENEVOLO, L. Historia de la arquitectura moderna, Ed. Gustavo Gili, 1990 (1985)
- BENJAMIN, W. Iluminaciones: poesía y capitalismo, Ed. Taurus, Madrid, 1980 (1980)
- EGBERT, D.D. El arte y la izquierda europea, Ed. Gustavo Gili, Barcelona, 1981 (1970)
- SOUGEZ, M.-L. Historia de la fotografía, Ed. Cátedra, Madrid, 1981
- KLINGENDER, F.D. Arte y revolución industrial, Cátedra, Madrid, 1983 (1967)
- KOSTOF, S., Historia de la arquitectura, vol.3, Alianza Editorial, Madrid, 1988 (1985)
- METKEN, G. Los prerrafaelistas, Barcelona, 1974
- MORRIS, W. Arte y sociedad industrial, València, 1975
- NANIÉRA ELIA, N. William Morris y la ideología de la arquitectura moderna, Ed. Gustavo Gili, Barcelona, 1977
- PEVSNER, N. Los orígenes de la arquitectura moderna y el diseño, Ed. Gustavo Gili, Barcelona, 1976 (1968)
- RAMIREZ, J.A. Medios de Masas e Historia del Arte, Madrid, 1981
- SCHARF, A. Art and Photography, Londres, 1968

Lliçons 10 i 11:

- BOGGS, J.S. (et al.) Degas, Catèleg de l'exposició al Grand Palais, Paris, 1988
- CACHIN, F. (et al.) Manet, Catèleg de l'exposició al Grand Palais, Paris, 1983
- CLARK, T. Imágenes del pueblo: Courbet y la Revolución de 1848, Ed. Gustavo Gili, Barcelona, 1981 (1973)
- The Absolute Bourgeois: Artist and Politics in France, 1848-1851, Londres, 1971
- The painting of Modern Life: Paris in the Art of Manet and His Followers, Nova York, 1985

- BERNARD,E. (et al.) Conversaciones con Cézanne, Ed.Guatavo Gili, Barcelona, 1981 (1978)
- FRANCINA,F. (et al.) Modernity and Modernism.French Painting in the Nineteenth Century, New Haven/Londres, 1993
- FREIXA,M. (et al.)Fuentes y documentos para la historia del arte (Vol. VIII: Las vanguardias del siglo XIX), Ed.Gustavo Gili, Barcelona, 1982
- FRIED,M. Courbet's Realism, Chicago, 1990
- HERBERT,R.L. El Impresionismo. Arte, Ocio y Sociedad, Alianza, Madrid, 1989
- MAINARDI,P.Art and Politics of the Second Empire, Londres, 1987
- NOCHLIN,L Realismo, Alianza Editorial, Madrid, 1991 (1971).
The Politics of Vision, Nova York, 1989
- REFF,T.Degas. The Artist's Mind, Nova York, 1976
- REWALD,J.Historia del Impresionismo, 2 vols. Barcelona, 1972 (1961)
- ROSEN,C. i ZERNER,H.Romanticismo y realismo. Los mitos del arte del siglo XIX, H.Blume, Madrid, 1988 (1984)
- VVAA Gustave Courbet 1819-1877 Catàleg de l'Exposició al Grand Palais, Paris
- VVAA Monet Catálogo de la Exposición del MEAC, Madrid, 1986
- VVAA La sculpture française au XIXeme siècle ,Paris, 1986
- VVAA Impressionisme.Les origines 1859-1969, Catàleg de l'Exposició del Grand Palais, París, 1994

Lliçó 12:

- CABANNE,P. Van Gogh, Londres, 1963
- CÉZANNE,P. Correspondencia, Visor, Madrid, 1991 (1978)
- DORAND,D. (ed.) Sobre Cézanne, Gustavo Gili, Barcelona, (1978)
- LUCIE-SMITH,E. Symbolist Art, Londres, 1979
- REWALD,J. El postimpresionismo. De van Gogh a Gauguin, Alianza Editorial, Madrid, 1982
- RILKE,R.M. Cartas sobre Cézanne, Paidós, Barcelona, 1985 (1952)
- RUBIN,W. Cézanne, the Late Works, Catàleg de l'Exposició del MOMA, Nova York, 1977
- SCHMUTZLER,R. El modernismo, Alianza, Madrid, 1980
- VVAA Gauguin, Catàleg de l'Exposició al Grand Palais, París, 1989
- VVAA Munch et la France, Catàleg de l'Exposició al Musée d'Orsay, París, 1991
- VVAA Georges Seurat 1855-1891, Catàleg de l'Exposició del Grand Palais, París, 1991

TEXTOS

1. WINCKELMANN,Johann Joachin Gedanken über die Nachahmung der griechischen Werke in der Malerei und Bildhamerkunst (1754) (Trad.: Reflexiones sobre la imitación del arte griego en la pintura y la escultura, Ed.Peninsula, col.I. Nexos, Barcelona, 1987)
2. BAUDELAIRE, Charles Le peintre de la vie moderne (1863) (Trad.:El pintor de la vida moderna (ed.A.Pizza i D.Aragó) Colegio Oficial de Aparejadores y Arquitectos Técnicos, Murcia, 1995)
3. VAN GOGH,V. Cartas a Theo, Barral, Barcelona, 1981 (1968)

AVALUACIÓ:

Es farà un examen en tres parts: 1) comentari de diapositives; 2) desenvolupament d'un tema; 3) comentari de textos.